

Nr 104

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1968/69 till atomenergiverksamhet samt teknisk provning och standardisering jämte motioner.

(5:e avd.)

I propositionen nr 1 (bilaga 9, punkterna E 18—E 22, s. 108—109) har Kungl. Maj:t för budgetåret 1968/69 beräknat såsom förslagsanslag till Statens provningsanstalt: Driftkostnader 7 990 000 kr. och såsom reservationsanslag till Statens provningsanstalt: Utrustning 800 000 kr. samt såsom förslagsanslag till Statens skeppsprovningensanstalt: Avlöningar 2 645 000 kr. och till Statens skeppsprovningensanstalt: Omkostnader 364 000 kr. samt såsom reservationsanslag till Statens skeppsprovningensanstalt: Utrustning 300 000 kr.

Vidare har Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 9, s. 110—111) för budgetåret 1968/69 beräknat till teknisk forskning och industriellt utvecklingsarbete m. m. ett anslag av 150 000 000 kr.

Därefter har Kungl. Maj:t i propositionen nr 69 under åberopande av utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 15 mars 1968 lagt fram förslag om anslag för budgetåret 1968/69 till statens provningsanstalt, till statens skeppsprovningensanstalt, till bidrag till Sveriges standardiseringskommission och till atomenergiverksamhet.

Beträffande övriga anslag till teknisk forskning och industriellt utvecklingsarbete m. m. har förslag framlagts i propositionen nr 68, i anledning av vilken utskottet senare under sessionen kommer att avge utlåtande.

Teknisk provning och standardisering

1) Statens provningsanstalt. Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag (s. 3—8) hemställer utskottet

att riksdagen för budgetåret 1968/69 på driftbudgeten under sjunde huvudtiteln anvisar

1. till Statens provningsanstalt: Driftkostnader ett förslagsanslag av 8 200 000 kr.,

2. till Statens provningsanstalt: Utrustning ett reservationsanslag av 800 000 kr.

2) **Statens skeppsprovninganstalt.** Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag (s. 8—11) hemställer utskottet

att riksdagen för budgetåret 1968/69 på driftbudgeten under sjunde huvudtiteln anvisar

1. till *Statens skeppsprovninganstalt: Avlöningar* ett förslagsanslag av 3 177 000 kr.,

2. till *Statens skeppsprovninganstalt: Omkostnader* ett förslagsanslag av 407 000 kr.,

3. till *Statens skeppsprovninganstalt: Utrustning* ett reservationsanslag av 400 000 kr.

3) **Bidrag till Sveriges standardiseringskommission.** Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag (s. 11—12) hemställer utskottet

att riksdagen till *Bidrag till Sveriges standardiseringskommission* för budgetåret 1968/69 på driftbudgeten under sjunde huvudtiteln anvisar ett anslag av 1 425 000 kr.

Atomenergiverksamhet

4) **Delegationen för atomenergifrågor.** Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag (s. 12—13) hemställer utskottet

att riksdagen till *Delegationen för atomenergifrågor* för budgetåret 1968/69 på driftbudgeten under sjunde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 370 000 kr.

5) **Atomenergiverksamhet inom Aktiebolaget Atomenergi.** Kungl. Maj:t har (s. 13—26) föreslagit riksdagen att a) till Atomenergiverksamhet inom Aktiebolaget Atomenergi för budgetåret 1968/69 anvisa ett reservationsanslag av 84 000 000 kr. samt b) godkänna vad i statsrådsprotokollet anförts om försäkring av Aktiebolaget Atomenergis anläggningar.

Ifrågavarande anslag är i gällande riksstat uppfört med 92 000 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels den vid riksdagens början väckta motionen II:314 av herr *Ståhl* vari hemställts att riksdagen 1) beträffande Marvikens kraftstation uttalar behovet av en samlad teknisk-ekonomisk bedömning som bör utföras av delegationen för atomenergifrågor med expertorganet reaktorförslägningskommittén såsom lämplig myndighet, 2) beträffande AB Atomenergis anläggning i Studsvik tar ställning för att denna anläggning bör skiljas från AB Atomenergi och nu ombildas till särskild stiftelse, 3) beträffande arbetet på utveckling av snabba brydreaktorer uttalar att denna verksamhet i första

hand bör inriktas på internationellt samarbete samt 4) uttalar att eventuellt stöd åt entreprenörföretag för kärnkraftanläggningar skall redovisas separat och på sikt avvecklas, då det gäller kommersiella projekt,

dels motionen II: 1100 av herr *Ståhl* vari hemställdes att det till AB Atomenergi för budgetåret 1968/69 föreslagna reservationsanslaget av 84 milj. kr. fastställs till 81 milj. kr. samt att den minskning detta innebär mot det av atombolaget föreslagna anslagsbeloppet till minst 2 milj. kr. tas från den planerade ökningen av arbetet på snabba bldreaktorer samt till minst 1 milj. kr. från den högre administrationen inom bolaget.

Utskottet. Frågan om statens fortsatta insatser på atomenergiområdet m. m. utreds av 1966 års atomenergiutredning. De förslag som framläggs i förevarande proposition avseende atomenergiverksamheten innebär i huvudsak oförändrade riktlinjer för verksamheten under nästa budgetår. Under förevarande punkt föreslås — i överensstämmelse med vad delegationen för atomenergifrågor förordat — att 84 milj. kr. anvisas för forsknings- och utvecklingsarbetet m. m. inom Aktiebolaget Atomenergi. Förslaget innebär att av bolaget föreslaget anslagsbelopp minskas med 3 milj. kr. främst genom en mera begränsad satsning på snabbreaktorområdet.

I fråga om Kungl. Maj:ts anslagsäskande yrkas i motionen II: 1100 en begränsning med 3 milj. kr. till 81 milj. kr. Minskningen föreslås gå ut över bolagets resurser för dels snabba bldreaktorer, dels administration.

Beträffande det mera långsiktiga arbetet på avancerade reaktortyper — främst snabba bldreaktorer — som kan väntas bli kommersiellt introducerade först under 1980-talet framhåller delegationen för atomenergifrågor i sitt yttrande över bolagets anslagsframställning att underlag ännu saknas för ett ställningstagande till ambitionsnivån för ett svenskt program. Med hänsyn härtill och till den nuvarande oklarheten beträffande atomenergiverksamhetens framtida organisation anser delegationen att uppbyggnaden av resurser på det snabba området bör begränsas till vad som ger möjlighet att bevara ett rimligt mått av handlingsfrihet.

Beräkningen av anslaget för nästa budgetår har, som tidigare nämnts, skett med beaktande av vad delegationen sålunda framfört.

Vid prövningen av bolagets anslagsframställning har delegationen även ägnat frågan om besparingsmöjligheter avseende kostnader för administration och förvaltning särskild uppmärksamhet.

Då sålunda medelsbehovet för de ändamål beträffande vilka motionären funnit besparingar möjliga särskilt prövats kan utskottet inte förorda en i förhållande till bolagets förslag längre gående beskärning av medelsanvisningen än Kungl. Maj:t föreslagit. Utskottet tillstyrker därför Kungl. Maj:ts förslag och avstyrker motionen II: 1100.

Utskottet kan helt dela den i motionen II: 314 framförda uppfattningen att arbetet i Sverige på utveckling av snabba bldreaktorer bör ske i nära

kontakt med motsvarande arbete i andra länder och att bolaget därför bör sträva efter att ytterligare bygga ut och förstärka det internationella samarbetet på detta område. Av statsrådsprotokollet framgår att ett visst samarbete redan är etablerat och att bolaget för överläggningar om ytterligare samarbete. Då syftet med ifrågavarande motionsyrkande sålunda redan syns vara tillgodosett anser utskottet, som vill understryka vikten av att onödigt dubbelarbete undviks genom att internationella erfarenheter tillvaratas, att motionen II: 314 i nu förevarande del inte påkallar någon ytterligare riksdagens åtgärd.

Beträffande vad motionären anfört om avveckling av kostnader för bolagets deltagande i industriella projekt vill utskottet erinra om att föredragande statsrådet — i likhet med delegationen för atomenergifrågor — understrukit önskvärldheten av att bolaget söker uppnå full täckning för sina kostnader i samband med deltagande i industriella projekt. Mot bakgrunden av detta uttalande och då i propositionen särskilt framhålls att detta bör kunna ske utan avvaktan på en slutlig lösning av de frågor om fördelningen av finansieringsansvar m. m. mellan staten och industrin som för närvarande utreds av atomenergiutredningen anser utskottet inte något särskilt uttalande från riksdagens sida i hithörande frågor erforderligt, varför utskottet avstyrker yrkandet härom i motionen II: 314.

Inom ramen för förevarande anslag har medel beräknats för det återstående utvecklingsarbetet för Marvikens kraftstation. Projektet står nu inför sitt färdigställande. I motionen II: 314 har framhållits att det är angeläget att en samlad teknisk-ekonomisk värdering av projektet kommer till stånd.

Utskottet anser det för sin del uppenbart att vederbörande myndigheter och organ inom ramen för sina åligganden har att föranstalta om de undersökningar och utvärderingar av skilda projekt som är nödvändiga för att ge underlag för bedömningar beträffande det optimala utnyttjandet av anläggningarna och för planering av nya anläggningar. Mot bakgrunden av denna sin uppfattning anser utskottet det i motionen II: 314 under punkt 1 gjorda yrkandet inte påkalla någon riksdagens vidare åtgärd.

Atomenergiutredningen har i en särskild promemoria redovisat möjligheterna att utnyttja bolagets forskningsstation i Studsvik för verksamhet utanför atomenergiområdet och därvid även föreslagit vissa organisatoriska åtgärder. Föredragande statsrådet har emellertid funnit det motiverat att ta upp hithörande frågor i ett större sammanhang. Statsrådet har sålunda förklarat sig ha för avsikt att hemställa om bemyndigande att tillkalla sakkunniga med uppgift att utreda möjligheterna att samordna vissa statliga forskningsinstitutioner — däribland forskningsstationen i Studsvik — samt formerna för en sådan samordning med syfte att effektivare utnyttja existerande resurser. Utskottet anser det olämpligt att riksdagen — såsom yrkats i motionen II: 314 — beslutar om en ändring av Studsviks organisatoriska ställning innan resultatet av de nämnda sakkunnigas arbete, som till stor

del torde komma att inriktas på organisatoriska spørsmål, föreligger. Utskottet avstyrker därför detta yrkande och vill härvid erinra om att i propositionen förutsatts att bolaget liksom hittills genom olika åtgärder söker förbättra utnyttjandet av de nuvarande anläggningarna i Studsvik.

Kungl. Maj:ts förslag att statens självrisk i fråga om atomskada på bolagets anläggningar utsträcks till att omfatta även konventionell brand- och vattenskada föranleder ingen erinran från utskottets sida.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 1100 till *Atomenergiverksamhet inom Aktiebolaget Atomenergi* för budgetåret 1968/69 på driftbudgeten under sjunde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 84 000 000 kr.,
2. att riksdagen godkänner vad i statsrådsprotokollet anförts om försäkring av Aktiebolaget Atomenergis anläggningar,
3. att riksdagen avslår motionen II: 314.

6) **Internationellt atomenergisamarbete.** Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag (s. 26—28) hemställer utskottet

att riksdagen till *Internationellt atomenergisamarbete* för budgetåret 1968/69 på driftbudgeten under sjunde huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 3 100 000 kr.

7) **Drift av Ranstadsverket m. m.** Kungl. Maj:t har (s. 28—35) föreslagit riksdagen att till Drift av Ranstadsverket m. m. för budgetåret 1968/69 anvisa ett förslagsanslag av 11 000 000 kr.

Ifrågavarande anslag är i gällande riksstat uppfört med 6 900 000 kr.

Utskottet. I januari 1967 tilkallades en särskild sakkunnig för att utreda frågan om de ekonomiska och marknadsmässiga förutsättningarna för en fortsatt verksamhet i Ranstad. Av det utredningsresultat, som nu föreligger, framgår att det torde saknas möjligheter att genom en ändrad produktionsinriktning förbättra Ranstadsverkets ekonomi. En kompletterande produktion skulle ge ekonomiska fördelar endast vid anläggningar av minst fyra gånger det nuvarande Ranstadsverkets kapacitet. Utredningen anser en fortsatt drift av det nuvarande verket motiverad endast i den mån man önskar skapa underlag för en framtida produktion av uran i stor skala. Utredningens slutsats är att ställningstagandet till ranstadsfrågan blir beroende av de motiv som kan finnas för att till någon väsentlig del basera den framtida svenska uranförsörjningen på inhemsk produktion.

Enligt föredragande statsrådets uppfattning bör nu en långsiktig uran-

försörjningspolitik utformas. Statsrådet förklarar sig avse att efter samråd med de företag, myndigheter och utredningar som berörs av uranfrågorna lägga fram förslag för Kungl. Maj:t om de åtgärder som bör ingå som led i en långsiktig uranpolitik. Frågan avses skola beredas så skyndsamt att förslag — i de delar riksdagens medverkan erfordras — kan redovisas i 1969 års statsverksproposition. Samtidigt härmed bör slutlig ställning kunna tas till den framtida verksamheten i Ranstad.

Utskottet delar föredragande statsrådets uppfattning om angelägenheten av att frågan om vår framtida uranförsörjning upptas till allsidig behandling. I avvaktan på ett slutligt ställningstagande till den framtida verksamheten i Ranstad bör såsom föreslagits medel för drift av verket och för visst forsknings- och utvecklingsarbete i anslutning därtill anvisas även under nästa budgetår.

Med hänsyn till marknadsläget har det ansetts lämpligt att tills vidare lagra det producerade uranet. Anslaget har till följd härav beräknats med utgångspunkt från bruttokostnaderna för verkets drift. Kungl. Maj:ts under denna förutsättning framlagda förslag om medelsanvisning har inte gett utskottet anledning till erinran. Härvid har utskottet förutsatt att försäljning av uran kommer att ske så snart det föreligger marknadsmässiga förutsättningar härför.

Utskottet hemställer

att riksdagen till *Drift av Ranstadsverket m. m.* för budgetåret 1968/69 på driftbudgeten under sjunde huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 11 000 000 kr.

Stockholm den 3 maj 1968

På statsutskottets vägnar:

EMIL NÄSSTRÖM

Vid ärendets slutbehandling inom utskottet har närvarit

från första kammaren: herrar Näsström (s), Birger Andersson (s), Virgin (h), Fritz Persson (s), Rikard Svensson (s), Nyman (fp), Mårtensson (s), Bengtson (cp), Bertil Petersson (s), Ottosson (h), Bengt Gustavsson (s), Herbert Larsson (s), Åkerlund (h), Karl-Erik Eriksson (fp) och Johan Olsson (cp) samt

från andra kammaren: herrar Karlsson i Olofström (s), Blidfors (s), Ståhl (fp), Almgren (s), Mellqvist (s), Mattsson (cp), Turesson (h), fröken Olsson (s), herrar Arvidson (s), Johansson i Norrköping (s), Tobé (fp), Björkman (h), Sjönell (cp), Nilsson i Kristianstad (s) och Sterne (fp).

Reservationer

1) vid *punkten 5* (Atomenergiverksamhet inom Aktiebolaget Atomenergi) av herr *Ståhl* (fp).

2) vid *punkten 7* (Drift av Ranstadsverket m. m.)

a) av herr *Åkerlund* (h)

b) av herr *Ståhl* (fp).